Ünsal, S., Korkmaz, F. (2017) Felsefe Dersi Öğretim Programındaki Kazanımların Farklı Taksonomiler Bağlamında İncelenmesi, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17* (2), 948-967.

Geliş Tarihi: 02/01/2017 Kabul Tarihi: 10/05/2017

FELSEFE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ KAZANIMLARIN FARKLI TAKSONOMİLER BAĞLAMINDA İNCELENMESİ

Serkan ÜNSAL**
Fahrettin KORKMAZ***

ÖZET

Araştırma Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından 2009 yılında yapılandırmacılık anlayışı doğrultusunda geliştirilen felsefe dersi öğretim programının farklı taksonomilere göre analizini amaçlamaktadır. Nitel araştırma desenine uygun olarak tasarlanan çalışmada yöntem olarak doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma evrenini 11. sınıf felsefe dersi öğretim programında yer alan kazanımlar oluşturmaktadır. Felsefe dersi öğretim programında yer alan kazanımların taksonomik analizi yapılırken ölçüt olarak; Bloom ve diğerleri tarafından geliştirilen bilişsel; Krathwohl, Bloom ve Masia tarafından geliştirilen duyuşsal; Simpson tarafından geliştirilen devinişsel alan taksonomileri kullanılmıştır. Araştırma bulgularına göre; felsefe dersi öğretim programında yer alan toplam 58 kazanımın 49 (%84)'u bilişsel; 9 (%16)'u duyuşsal alan taksonomisinde yer alırken; devinişsel alana yönelik herhangi bir kazanıma rastlanmamıştır. Bilişsel alandaki kazanımların 10 (%21)'u bilme, 24 (%49)'ü kavrama, 8 (%16)'i analiz, 7 (%14)'si ise değerlendirme basamağında olduğu; duyuşsal alan taksonomisindeki kazanımların tümünün ise alma basamağında olduğu tespit edilmiştir. Araştırmanın son bölümünde araştırmadan elde edilen sonuçlar literatür çerçevesinde tartışılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Felsefe, Felsefe Dersi Öğretim Programı, Taksonomi.

ANALYSIS OF THE PHILOSOPHY COURSE CURRICULUM ACQUISITIONS IN TERMS OF DIFFERENT TAXONOMIES

ABSTRACT

Since 2005, the Ministry of National Education has started to renew its teaching programs regarding constructivist education. The philosophy curriculum was renewed in 2009 in line with this understanding. This research aims to analyze the renewed 2009 Philosophy Course curriculum in terms of different taxonomies. Having a qualitative research design, the study used document analysis. The research population consists of the acquisitions available in the 2009 Philosophy Course curriculum. The taxonomic analysis of the acquisitions in the Philosophy Teaching Program has been conducted through following criteria; cognitive domain taxonomy developed by Bloom, Engelhart, Furst, Hill and Krathwohl; the affective domain taxonomy developed by Krathwohl, Bloom and Masia and the psychomotor domain taxonomy developed by Simpson. Research results have revealed that 49 out of the total 58 acquisitions that are included in the curriculum of the Philosophy Course are in the cognitive domain taxonomy. Among the acquisitions that are related to cognitive domain taxonomy, 10 of them are at the level of know, 24 are comprehend, 8 are analyze and 7 are evaluate. Also, 9 of 58 acquisitions are included in the scope of affective domain taxonomy, yet these acquisitions are free from psychomotor domain taxonomy. The obtained results have been discussed with the related literature and recommendations have been provided.

Keywords: Philosophy, Philosophy Course Curriculum, Taxonomy

***Yrd. Doç. Dr., Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi,serkanunsal09@hotmail.com*
****Dr., Millî Eğitim Bakanlığı, korkmaz2725@gmail.com*

1. GİRİŞ

İnsanoğlunun felsefeyle ilişkisi insanlığın başlangıcına kadar uzanır. İnsanın doğayı, evreni, toplumu, kendisini anlama ve anlamlandırma isteğinin bir sonucu olarak felsefenin ortaya çıktığı söylenebilir. Felsefe nedir? sorusu Uygur (2001)'a göre felsefe için ölüm-kalım sorusu olup; bir anda cevaplanabilecek bir soru değildir. Felsefe nedir? sorusuna hemen cevap verilememesi; felsefenin uğraş alanının tam olarak belirlenememesinden (Koç, 2009); felsefenin öznelliğinden ve ilgilendiği konuların genişliğinden (Ünsal, Korkmaz ve Çetin, 2016); her filozofun kendi anlayış ve bakış açısındaki farklılıktan (Ertürk, 1988) kaynaklanmaktadır.

Felsefe; Yunanca "seviyorum, peşinde koşuyorum, arıyorum" anlamına gelen phileo ile "bilgi, bilgelik" anlamına gelen sophia sözcüklerinden türeyen entelektüel bir disiplin olarak tanımlanabilir (Cevizci, 1997; Hilav, 1985; Adjukiewicz, 1994; Aydın, 2006). Kızıltan (2014)'a göre felsefe; kendi problemleri çerçevesinde kavramlarını üreterek genellemelerle tarihsel, toplumsal olandan evrensele yönelen bir etkinliktir. Yine Taşdelen (2007)'e göre felsefe, bireyin kendine ait bir dünya kurma girişimidir. Felsefenin amacı; Cicioğlu (1985)'na göre öğrencilere kişilik kazandırma, onları peşin hükümlerden kurtarma, topluma yararlı kişiler haline getirerek fanatizmden kurtulmalarını sağlamak; Beydoğan, Cihan ve Taşdemir (2006)'e göre öğrencilerin içinde var oldukları dünyayı daha iyi anlamalarına yardımcı olabilecek düşünsel yeterliliği öğrencilere kazandırmaktır. Yine felsefenin amacı Hilav (1985)'a göre; teorik bilgiye ulaşmanın yanı sıra doğru ve ahlaklı yaşamanın yollarını öğretmek; Deleuze ve Guattari (2014)'ye göre yeni kavramlar yaratmak olarak ifade edilmektedir. Felsefe dersinin amacı ise öğrencilerin yaşadıkları dünyayı, toplumu ve kendilerini eleştirel bir bakış açısıyla anlamasını sağlamaktır (Ünsal, 2016)

1.1. Felsefe Öğretim Programının Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi

Bağımsız bir ders olarak felsefe Osmanlı dönemi yükseköğretim kurumlarında köklü bir tarihe sahip olmasına rağmen; ortaöğretim seviyesinde II. Meşrutiyetten sonra yer almaya başlamıştır (Biçer, 2013). Sultanilerin açılmasıyla birlikte 1910 yılından itibaren sultanilerin ikinci devre öğretim programında felsefe ders olarak okutulmaya başlanmış ve Cumhuriyete kadar sultanilerin ders programlarında değişiklik olmasına rağmen; programların tümünde felsefe dersine yer verilmiştir. Cumhuriyet sonrası felsefe dersine yönelik ilköğretim programı 1924 yılında geliştirilmiş; sonraki dönemlerde ise sırasıyla 1927, 1931, 1934, 1935, 1938, 1950, 1957, 1976, 1985, 1993 ve 2009 olmak üzere toplam 12 defa felsefe öğretim programında değişiklikler yapılmıştır. Cumhuriyetin ilanından itibaren bu değişiklikler bazı zaman önemli derecede öğretim programının geneline yönelik yapılırken; bazı zaman ise sadece dilde sadeleştirme şeklinde gerçekleşmiştir (Oktay ve Şakar, 2014; Kızıltan, 2014; Manav, 2015).

1924 felsefe öğretim programı yeni kurulan Cumhuriyetin ilk programı olup; lise müfredatında 'İçtimaiyat' adıyla yer almıştır. Söz konusu program diğer felsefe öğretim programlarına örnek olması açısından önemlidir. 1924 yılında yayınlanan "Eğitim Programları Esbabı Mucibe Layihası"nda felsefe dersinin hedeflerine yönelik çeşitli açıklamalar yapılmıştır. 1927'de felsefe dersinin adı 'Felsefe ve İçtimaiyat' olarak değiştirilmiş; söz konusu program 3 yıl yürürlükte kalmıştır (Çifçi ve Ovacık, 2015; Cicioğlu, 1985; Demircioğlu ve Duman, 2013; Kızıltan, 2014; Kafadar, 1994; Dombaycı, 2008). Daha kapsamlı olarak hazırlanan 1935 yılındaki programda estetik, ahlak gibi

konular müfredata girmiştir. Felsefe dersleri, 'Filozofi ve Sosyoloji' adıyla verilmiştir. Bu programda felsefe dersi, mantık ve sosyolojiyi de kapsayacak şekilde yer almıştır. 1938 Felsefe programında dersin amaçları ilk kez detaylı olarak belirtilmiştir (Oktay ve Şakar, 2014; Cicioğlu, 1985; Demircioğlu ve Duman, 2013; Kafadar, 1994).

1957 yılındaki felsefe dersi öğretim programı öğrencilere önemli derecede Türklük ideali kazandırmayı hedeflenmiş; Cumhuriyet tarihinde en uzun uygulamada kalan programdır. Program oldukça basit olarak hazırlanmış; altı ünite başlığı ve alt başlıklardan oluşturulmuştur. 1976 yılındaki felsefe dersi öğretim programında ise dersin içeriği zenginleştirilmiş, ilk kez genel/özel amaçlar belirlenmiş; konulara hangi oranda yer verileceği kararlaştırılmıştır. Felsefe ile Türk kültürü arasında ilişki kurulması gerektiği üzerine vurgu yapılmıştır. Yine programda felsefi problemlere filozofların yaklaşımlarından hareketle çözümler üretilmeye çalışılmıştır (Dombaycı, 2008; Demircioğlu ve Duman, 2013; Oktay ve Şakar, 2014; Kafadar, 1994; Cicioğlu, 1985). 1985 felsefe dersi öğretim programında bilim-felsefe ilişkisi üzerinde önemle durulduğu görülmektedir. Programda ilk kez öğretmenlere felsefe dersinin etkili olarak aktarılması, yöntem ve teknikleri nasıl uygulayacakları hususunda tavsiyelerde bulunulmuştur (Kafadar, 1994; Kızıltan, 2014; Manav, 2015; Oktay ve Şakar, 2014; Dombaycı, 2008).

1993 felsefe dersi öğretim programında diğer programlardan farklı olarak konuların içerikleri, alt başlıklar, amaç ve davranışlar ayrıntılı olarak belirtilmiş; programa siyaset felsefesi ünitesi eklenmiştir. Program, radikal dönüşümler sağlama ve felsefeye yeni bir bakış açısı getirmeyi amaçlamaktadır. Söz konusu programa hem sistematik felsefe hem de Türk-İslam düşünürleri içeriğe eklenerek orta bir yol izlenmiş; 1976'daki klasik eğitim programına geri dönüş sağlanmıştır. Son olarak 2009 yılında geliştirilen felsefe dersi öğretim programı ise yapılandırmacılık eğitim anlayışına uygun olarak hazırlanmıştır. Öğrencilerin bireysel farklılıklarının ön plana çıkartıldığı programda öğrencinin derse aktif katılımının sağlanması vurgulanmış ve felsefe dersi on ikinci sınıftan on birinci sınıfa alınmıştır (Demircioğlu ve Duman, 2013; Kafadar, 1994; Kızıltan, 2014; Manav, 2015; Dombaycı, 2008; Oktay ve Şakar, 2014; Cicioğlu, 1985).

1.2. Taksonomi

Taksonomi kavramı, varlıkların birbirlerinin ön koşulu olacak şekilde basitten karmaşığa, kolaydan zora, aşamalı olarak sıralanması şeklinde tanımlanabilir (Sönmez, 2012; Özçelik, 2009). Taksonomi, birtakım yapısal kuralları içermesinin yanı sıra terimler tarafından temsil edilen gerçekliğin, fenomenlere karşılık gelecek şekilde inşa edilmesini gerektirir (Bloom, Engelhart, Furst, Hill ve Krathwohl, 1956).

Taksonomik yaklaşımlar; bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alan olmak üzere üç ana başlık altında sınıflanmaktadır (Dombaycı, 2008). Bilişsel alana yönelik sınıflamaya Bloom taksonomisi, De Cort modeli, Taba sınıflaması, Stahl ve Murphy sınıflaması, Reigeluth ve Moore sınıflaması; duyuşsal alana yönelik Krathwohl taksonomisi, De Landshere taksonomisi, Rath, Harmin ve Simons taksonomisi; devinişsel alana yönelik sınıflamaya ise Ragsdale'nin taksonomisi, Guilford taksonomisi, Dave'nin taksonomisi örnek olarak verilebilir (Sönmez, 2012). Bilişsel yaklaşıma yönelik tanınırlığı en fazla olan Bloom ve diğerleri (1956) tarafından geliştirilen ve Bloom taksonomisi olarak bilinen taksonomi; duyuşsal alana yönelik ise Krathwohl, Bloom, Masia tarafından geliştirilen ve Krathwohl taksonomisi olarak bilinen taksonomi örnek olarak verilebilir (Martin ve Briggs, 1986; Arı, 2013).

Bu çalışmada taksonomik yaklaşımlardan Bloom ve diğerleri tarafından geliştirilen bilişsel alan taksonomisi; Krathwohl, Bloom, Masia tarafından geliştirilen duyuşsal alan taksonomisi ve Simpson tarafından geliştirilen devinişsel alan taksonomisi kullanıldığından dolayı bu taksonomiler hakkında kısaca bilgi verilecektir.

1.3. Bilişsel, Duyuşsal ve Devinişsel Alan Taksonomisi

Bilişsel alan; öğrenilmiş davranışlardan zihinsel yönü ağırlıklı olan bilgilerin yer aldığı taksonomidir (Dombaycı, 2008; Sönmez, 2012). Bilişsel alan taksonomisi Bloom ve diğerleri tarafından 1956 yılında geliştirilmiş olup; bilgi, kavrama, uygulama, analiz, sentez ve değerlendirme olarak altı basamaktan oluşmaktadır. Bloom ve diğerleri tarafından geliştirilen taksonomi tüm dünyadaki eğitim uygulamalarını önemli ölçüde etkilemiştir (Reeves, 1990; Scott, 2003; Senemoğlu, 2010; Ornstein ve Hunkins, 2014; Kablan, 2012; Seddon, 1978; Dombaycı, 2008; Demirel, 2011; Richard, 1985).

Bloom ve diğerleri tarafından geliştirilen taksonominin ilk basamağı bilgi basamağıdır. Bilgi basamağında; olgu, ilke, bağıntı ve terimlerin hatırlanması söz konusudur. Bu basamakta öğrencilerden gösterilen şeyleri söylemesi, bir nesneyi diğer nesneler arasından seçip işaretlemesi ya da bir kavramı tanıması beklenir. Kısaca bilgi basamağı, öğrencinin öğrendiği bilgileri anımsama aşamasıdır (Aykaç, 2014; Omar ve diğ., 2012). Kavrama basamağı; bir bilgi bütününü başka şekilde ifade etme, öğrendikleri bilgiyi kendi kelimeleriyle anlatma, metni özetleme, yorumlama, örnek verme, neden sonuç ilişkilerini kurma olarak ifade edilmektedir (Senemoğlu, 2010; Reigeluth ve Moore, 1999). Uygulama basamağı, bilgi ve kavrama düzeyinde kazanılan davranışlara dayanarak ilkelerin, genelleme ve yöntemlerin pratiğe aktarılmasıdır (Sönmez, 2012). Analiz basamağı, içeriği meydana getiren bütünü öğelere ayırıp; öğeler arasındaki ilişkilerin açık seçik hale getirilmesidir (Omar ve diğ., 2012; Ertürk, 1988). Sentez basamağı, özgün, orijinal, yeni bir bütün meydana getirme süreci olarak tanımlanabilir (Demirel, 2011). Bilişsel alanın son basamağı olan değerlendirme basamağı ise öğrencilerin kriter ve standartlara dayalı olarak çıkarımda bulunduğu basamaktır (Ornstein ve Hunkins, 2014; Reigeluth ve Moore, 1999).

Duyuşsal alan taksonomisi; Krathwohl, Bloom ve Masia tarafından geliştirilmiştir (Senemoğlu, 2010). Alma, tepkide bulunma, değer verme, örgütleme ve kişilik haline getirme olarak beş basamaktan meydana gelen duyuşsal alan; bireyin, heyecan, motivasyon, sevgi, korku, ilgi, tutum yönlerinin baskın olduğu alandır (Klopfer, 1976; Kablan, 2012; Demirel, 2011). Basamaklar arasında aşmalılık ilkesi söz konusudur ve her bir aşamanın başarılması için bir önceki aşamanın tam olarak kazanılmış olması gerekmektedir (Ornstein ve Hunkins, 2014). Alma basamağı; bir olay ya da uyarıcının farkına varılması aşamasıdır. Alma basamağı; farkındalık, almaya açıklık, kontrollü/seçili dönüklük olmak üzere üç alt kategoriden oluşmaktadır (Ertürk, 1988; Senemoğlu, 2010). Tepkide bulunma basamağı; kabullenme, istekli cevaplar verme ve tahmin etme gibi uyarıcılara öğrencilerin etkin olarak dikkatini vermesini ifade eder (Ornstein ve Hunkins, 2014). Değer verme basamağı, öğrencinin bir değeri diğer değer/değerlere tercih ettiği basamaktır (Aykaç, 2014). Örgütleme basamağı, öğrencinin yeni değerlerle kendi değerini bütünleştirerek bir değerler sistemi oluşturmasıdır. Birey yeni değeri diğer değerlerle uyumlu hale getirir (Senemoğlu, 2010). Son basamak olan kişilik haline getirme basamağı ise, bireyin değerini davranış ölçütü haline getirerek, davranışı karakteri haline getirdiği aşamadır (Demirel, 2011).

Devinişsel alana yönelik Harrow (1972), Simpson (1966) ve Cangelosi (1990) tarafından geliştirilen farklı taksonomiler bulunmaktadır. Devinişsel alan zihin-kas koordinasyonu gerektiren alan olup; 1970'e kadar önemli derecede göz ardı edilmiş ve çok fazla çalışılmamıştır. Harrow (1972)'un taksonomisi; refleksif hareketler, temel hareketler, algısal hareketler, fiziksel yeterlikler, beceri haline gelen hareketler, tutarlı iletişim tutarlıkları olmak üzere altı tanedir (Senemoğlu, 2010). Simpson'un devinişsel/psikomotor taksonomisi; algılama, kurulma, kılavuzla yapma, mekanik hale getirme, beceri haline getirme, duruma uydurma ve yaratma olmak üzere yedi basamaktan oluşmaktadır (Kablan, 2012; Demirel, 2011; Ornstein ve Hunkins, 2014; Aykaç, 2014; Ertürk, 1988; Senemoğlu, 2010). Cangelosi'ye göre psikomotor alanın basamakları dayanıklılık, güç, esneklik, çeviklik gerektiren istemli kasların kapasiteleriyle ya da belli bir beceriyi göstermesiyle ilgilidir (Senemoğlu, 2010).

Öğretim programlarının taksonomik analizlerine yönelik çalışmalar incelendiğinde; Tahaoğlu (2014)'nun Ortaöğretim Türk Edebiyatı dersi öğretim programı kazanımlarının bilişsel açıdan incelenmesi; Başar (2009)'ın 4. sınıf fen ve teknoloji dersi öğretim programı eğitim hedeflerinin taksonomik analizi; Güllü, Arslan, Uğraş ve Görgüt (2011)'ün ortaöğretim beden eğitimi ders programı kazanımlarının değerlendirilmesi; Zorluoğlu, Kızılaslan ve Sözbilir (2016)'in ortaöğretim kimya dersi öğretim programı kazanımlarının yapılandırılmış Bloom taksonomisine göre analizi; Rüzgar Akçatepe, Yetkiner ve Taş (2014)'ın ilkokul birinci sınıf hayat bilgisi dersi öğretim programı kazanımlarının incelenmesi; Karaman, Salar, Dilber, Turgut (2014)'un YGS ve LYS sınavlarındaki fizik sorularının öğretim programı açısından ve Bloom taksonomisinin bilişsel alan düzeyi açısından analizi başlıklı çalışmalar bulunmaktadır. İlgili literatür incelendiğinde felsefe dersi öğretim programının taksonomik analizine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu tür bir çalışmanın olmaması bir eksiklik olarak görüldüğünden bu çalışmanın bu bağlamda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4.Araştırmanın Amacı

Araştırmanın ana problemi "11.sınıf felsefe dersi öğretim programı kazanımları farklı taksonomilere göre analizi nasıl bir dağılım göstermektedir?" şeklinde düzenlenmiştir. Bu ana probleme ilişkin alt problemler şu şekildedir:

11. sınıf felsefe dersi öğretim programında yer alan öğrenci kazanımları;

- Duyuşsal alan taksonomisine göre sınıflandırıldığında nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Bilişsel alan taksonomisine göre sınıflandırıldığında nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Devinişsel alan taksonomisine göre sınıflandırıldığında nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Üniteler bazında bilişsel alan taksonomisine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- Üniteler bazında duyuşsal alan taksonomisine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

1.5.Araştırmanın Önemi

Felsefe öğretiminde amaç; sorgulama yapabilen, tartışma kültürü edinmiş, farklı fikirlere saygı duyan, felsefi bir bakış açısı kazanan ve bu bakış açısını hayata aktarabilen bireyler

yetiştirmektir (MEB, 2009). Felsefe öğretiminde beklenilen bu amacın gerçekleştirilmesinde kazanımlar önemli bir yere sahiptir. Felsefe öğretim programında yer alan kazanımların hem bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlara mümkün olduğunca eşit oranda dağılım göstermesi hem de taksonomilerin farklı düzeylerine yönelik kazanımların bulunmasının önemli olacağı düşünülmektedir. Felsefe öğretim programındaki kazanımların farklı taksonomilerin farklı düzeylerine uygun olarak hazırlanması felsefe öğretim programını zenginleştireceği ve öğrencilerin bireysel farklılıklarına cevap vereceği düşünülmektedir. Bu bağlamda öğretim programındaki kazanımların hem farklı taksonomik alanlara ve hem de bu taksonomik alanların basamakları içerisinde de dengeli bir şekilde dağılım gösterip göstermediği tespit edilmesi gerekmektedir. Bu çalışmada felsefe öğretim programında yer alan kazanımların farklı taksonomik alanlara göre nasıl bir dağılım gösterdiği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu çalışmadan elde edilecek veriler, öğretim programının uygulayıcısı olan öğretmenlere kazanımların hangi taksonomik alanda ve taksonomik alanın hangi basamağında yer aldığına yönelik bir farkındalık sağlaması açısından önemli görülmektedir. Yine bu araştırma bulgularının felsefe öğretim programlarını hazırlayan uzmanlar için önemli bir veri kaynağı sağlayacağı düşünülmektedir. Diğer taraftan bu araştırmadan elde edilecek veriler birey ve kurumlara programın amaçlarıyla uyumlu bir ölçme değerlendirme yapılabilmesi konusunda (Zorluoğlu, vd. 2016) kılavuzluk edeceği düşünülmektedir. Son olarak şu anda taslak olarak hazırlanan ve 2017-2018 eğitim öğretim yılından itibaren uygulanması planlanan felsefe dersi öğretim programı kazanımlarının hazırlanmasında veri sağlaması açısından önemli görülmektedir.

2.YÖNTEM

Bu bölümde çalışmanın yöntemi, evreni, örneklemi, verilerin toplanması ve analizi konusunda bilgiler verilecektir.

2.1.Model

Betimsel tarama modeline göre hazırlanmış bu çalışmada yöntem olarak doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırmacının üzerinde çalıştığı konuya göre ulaştığı kaynakları analiz etmeye ve incelemeye dayanan bir yöntemdir (Aktaş, 2014). Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda, araştırmacı, ihtiyacı olan veriyi, gözlem veya görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilmektedir (Yıldırım ve Şimsek, 2005). Karasar (2005) var olan kayıt ve belgelerin incelenerek veri toplanmasını belgesel tarama yöntemi şeklinde ifade etmiştir.

2.2. İncelenen Dokümanlar

Bu araştırmada incelenen doküman 2009'da Millî Eğitim Bakanlığının hazırladığı, Talim ve Terbiye Kurulu'nun onayladığı 11. sınıf felsefe dersi öğretim programıdır. Araştırmanın kapsamını ise 11. sınıf öğretim programında yer alan 58 öğrenci kazanımı oluşturmaktadır. Felsefe dersi öğretim programına ilişkin ünite, kazanım ve ders saatine ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1.
Felsefe Dersi Öğretim Programı'nın Üniteleri Kazanım Sayıları Oran ve Süreleri

Üniteler	Kazanım Sayıları	Oran(%)	Süre/Ders Saati
1.Felsefeyle Tanışma	8	11	8
2.Bilgi Felsefesi	9	17	12
3.Varlık Felsefesi	7	17	12
4. Ahlak Felsefesi	10	17	12
5. Sanat Felsefesi	7	11	8
6. Din Felsefesi	5	7	6
7. Siyaset Felsefesi	6	10	7
8.Bilim Felsefesi	6	10	7
Toplam	58	100	72

Tablo 1 incelendiğinde felsefe dersi öğretim programına yönelik toplam 58 kazanım olduğu görülmektedir. Kazanımların 8'i (%11) felsefeyle tanışma; 9'u (%17) bilgi felsefesi; 7'si (%17) varlık felsefesi; 10'u (%17) ahlak felsefesi; 7'si (%11) sanat felsefesi; 5'i (%7) din felsefesi; 6'sı (%10) siyaset felsefesi; 6'sı (%10) bilim felsefesi şeklindedir. Tablo 1 incelendiğinde en fazla kazanım sayısının 19 kazanımla ahlak felsefesi; en az kazanım ise 5 kazanımla din felsefesi ünitesinde olduğu görülmektedir.

2.3.Verilerin Toplanması Ve Analizi

Veriler, 11. sınıf felsefe dersi öğretim programındaki (MEB, 2009) öğrenci kazanımları bölümünden elde edilmiştir. Araştırmada dokümanlar tek başına tüm veri setini oluşturduğundan dolayı verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). İçerik analizi Karasar (2005)'a göre belli bir metnin, kitabın, belgenin, belli özeliklerini sayısallaştırarak belirleme amacıyla yapılan bir tarama; Tahaoğlu (2014)'na göre toplanan veriyi açıklamaya yarayan bir model olarak tanımlanmaktadır. İçerik analizi, araştırmacıya teorik bilgileri somut verilere dönüştürerek yorum yapmasına yardımcı olan bir metottur. Her bir veri kendi içerisinde anlamlı bir bütün haline gelmesi için incelenir ve kategori haline getirilir (Cavanagh, 1997). Veriler, anlamlı bir bütün haline getirmek için toplanan bilgiler ışığında yorumlanır (Tahaoğlu, 2014).

Bu araştırmada nitel veriyi oluşturan öğrenci kazanımları, belli ölçütler çerçevesinde analiz edilebilmesi için bir takım işlem basamakları gerçekleştirilmiştir. İlk olarak 2009 yılı 11. sınıf felsefe dersi öğretim programında yer alan öğrenci kazanımlarının taksonomik analizi yapılırken ölçüt olarak, Bloom ve diğerleri tarafından geliştirilen bilişsel alan taksonomisi, Krathwohl, Bloom ve Masia tarafından geliştirilen duyuşsal alan taksonomisi ve Simpson tarafından geliştirilen psikomotor alan taksonomisi kullanılmıştır. İkinci olarak 11.sınıf felsefe dersi öğretim programında yer alan her bir kazanım incelenmiş ve bilişsel, duyuşsal taksonomide yer alan öğrenme düzeylerinden biriyle eşleştirilmiştir. Simpson tarafından geliştirilen psikomotor alanla ilgili herhangi bir öğrenci kazanım tespit edilemediğinden dolayı herhangi bir eşleştirme yapılmamıştır. Bu araştırmada, sınıflandırmaya tabi tutulan her bir kazanım sadece içerdiği fiile bağlı kalınmaksızın, cümlenin tamamından çıkan anlama ve öğretim programında yer alan kazanımlara göre değerlendirilmiş ve uygun basamaklara yerleştirilmiştir. En son aşamada ise elde edilen veriler tablolara dönüştürülmüş ve her bir kazanıma ilişkin frekans ve yüzdelik değerleri verilmiştir.

Araştırmanın güvenirliğini artırmak amacıyla eğitim programları ve öğretim alanında uzman iki akademisyenin ayrıca iki alan öğretmeninin görüşlerine başvurulmuştur. Uzman ve alan öğretmenin görüşleri doğrultusunda eşleştirmeye yönelik bazı değişikler yapılmıştır.

3. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde araştırma problemlerine yönelik elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuş ve yorumlanmıştır.

Birinci alt probleme ilişkin bulgular

Duyuşsal alan taksonomisine göre 11. sınıf felsefe dersi öğretim programı kazanımlarının nasıl dağılım gösterdiğine ilişkin bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2.
Felsefe Dersi Öğretim Programının Duyuşsal Taksonomik Analizi

Kazanımlar \ Duyuşsal Alan	Alma	Tepkide Bulunma	Değer Verme	Organize etme Örgütleme	Kişilik haline getirme
1. Felsefi düşüncenin niteliklerini fark eder.	+				
2. Felsefede tutarlılığın önemini fark eder.	+				
3. Bilginin oluşum sürecinin farkına varır.	+				
4. Felsefenin varlık konusunu nasıl ele aldığını fark eder.	+				
5. Felsefenin varlıkla ilgili temel sorularının farkına varır.	+				
6. Uygulamalı etik alanlarına ilişkin problemleri fark eder.	+				
7. Sanat eserinin niteliklerini fark eder.	+				
8. Siyaset felsefesinin temel sorularını fark eder.	+				
9. Devletin nasıl ve neden ortaya çıktığına ilişkin görüşleri fark eder.	+				
Toplam	9				

Tablo 2 incelendiğinde felsefe dersi öğretim programında yer alan 58 kazanımın 9'u (%16) duyuşsal taksonomide yer almaktadır. Duyuşsal basamakta yer alan 9 kazanımın tamamı ise alma basamağında yer almaktadır. Diğer ifade ile duyuşsal alanda yer alan kazanımlar sadece alma basamağında yer alırken; diğer basamaklara yönelik bir kazanım bulunmamaktadır.

Tablo 3.
Felsefe Dersi Öğretim Programının Bilişsel Taksonomik Analizi

Kazanımlar / Bilişsel Basamaklar	Bilme	Kavrama	Uygulama	Analiz	Sentez	Değerlendirme
1.Felsefenin anlamını açıklar.		+				
2.Felsefenin ne demek olduğunu sorgular.				+		
3.Felsefe ve hikmet (bilgelik/sophia) arasında bağ kurar.				+		
4.Felsefenin soruları, disiplinleri hakkında bilgi sahibi olur.	+					
5.Hayatın anlamlandırılmasında felsefenin rolünü sorgular.				+		
6.Felsefe açısından dilin önemini anlar.		+				
7.Bilgi türlerini ayırt eder.		+				
8.Bilginin kaynağı konusundaki farklı yaklaşımları tanır.	+					
9.Doğruluk ve gerçeklik arasındaki farkı anlar.		+				
10. Bilginin doğruluk ölçütleri konusundaki farklı görüşleri kavrar.		+				
11. Felsefenin bilgiye bakışını kavrar.		+				
12. Bilgi felsefesinin problemlerini açıklar.		+				
13. Bilginin mümkün olup olmadığı konusundaki görüşleri açıklar.		+				
14. Bilginin insan yaşamındaki önemini sorgular.				+		
15. Ontoloji ve metafizik hakkında bilgi sahibi olur.	+					
16. Bilim ve felsefenin varlığa bakış açılarını ayırt eder.				+		
17. Varlığın niceliği ve temel niteliği ile ilgili görüşleri karşılaştırır.		+				
18. Çağdaş varlık görüşlerini değerlendirir.					+	
19. Varlığı ve kendi varlığını sorgular.				+		
20. Ahlakın ne olduğunu açıklar.		+				
21. Ahlak felsefesinin konusunu kavrar.		+				
22. Ahlaki eylemin amacının ne olduğunu tartışır.		+				
23. İyi ve kötü kavramlarını değerlendirir.					+	
24. Ahlaki yargıları diğer yargılardan ayırt eder.				+		
25. Erdem ve yaşam ilişkisini kavrar.		+				
26. Özgürlüğün ne olduğunu değerlendirir.					+	
27. Evrensel ahlaki ilkelerin olup olmadığını tartışır.		+				
28. Anadolu bilgeliğinin başlıca örneklerini tanır.	+					
29. Sanata felsefe ile bakmanın anlamını kavrar.		+				
30. Sanatın açıklanmasına ilişkin farklı felsefi görüşleri kavrar.		+				
31. Sanat felsefesinin temel kavramı olarak güzellik kavramını tanır.	+					
32.Güzelliğin kaynağını tartışır.		+				
33.Sanata ve sanatçıya etki eden unsurları değerlendirir.					+	
34. Ortak estetik yargıların olup olmadığını sorgular.				+		
35. Din felsefesinin konusunu kavrar.		+				
36. Dine, felsefe ile bakmanın anlamını kavrar		+				
37.Dinî alanın temel kavramlarını tanır.	+					
38. Din felsefesinin temel problemlerini açıklar.		+				
39.Tanrı hakkındaki görüşlerin temel özelliklerini açıklar.		+				
40. Siyaset felsefesinin konusunu açıklar.		+				

Tablo 3 devamı						
41.Siyaset felsefesinin temel kavramlarını açıklar.		+				
42.Toplumun düzenine ilişkin farklı görüşleri tanır.	+					
43.Toplumsal yaşamda birey devlet ilişkisini değerlendirir.						+
44. Bilime felsefi açıdan bakışı açıklar.		+				
45.Felsefe ve bilim arasındaki ilişkiyi değerlendirir.						+
46.Bilimin ve bilim anlayışının gelişimi hakkında bilgi sahibi olur.	+					
47.Bilim felsefesi yaklaşımlarını tanır.	+					
48. Bilimsel yöntem hakkında bilgi sahibi olur.	+					
49.Yaşamla bilim arasındaki ilişkiyi değerlendirir.						+
Toplam	10	24				8

Tablo 3 incelendiğinde felsefe dersi öğretim programında yer alan toplam 58 kazanımın 49 (%84)'u bilişsel boyutta yer aldığı görülmektedir. Bilişsel taksonomideki kazanımların 10 (%21)'u bilme, 24 (%49)'ü kavrama, 8 (%16)'i analiz, 7 (%14)'si ise değerlendirme basamağında olduğu tespit edilmiştir. Uygulama ve sentez basamağında herhangi bir kazanım yer almamaktadır.

Üçüncü alt probleme ilişkin bulgular

Devinişsel alan taksonomisine ilişkin 11.sınıf felsefe dersi öğretim programı kazanımları incelendiğinde devinişsel alana yönelik herhangi bir kazanıma rastlanmamıştır. Devinişsel alanla yönelik kazanımların bulunmaması felsefe dersinin özelliğinden kaynaklanmış olabilir.

Dördüncü alt probleme ilişkin bulgular

Bilişsel alan taksonomisine yönelik 11.sınıf felsefe dersi öğretim programında yer alan kazanımların ünitelere göre nasıl bir dağılım gösterdiğine ilişkin bulgular Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4.
Felsefe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımların Bilişsel Alan Taksonomisine Göre Üniteler Bazında Analizi

Üniteler ve Kazanımlar	Bilişsel Aşamalar Bilme	Kavrama	Uygulama	Analiz	Sentez	Değerlendirme
1.Ünite Felsefeyle Tanışma – Kazanımlar						
1. Felsefenin anlamını açıklar.		+				
2.Felsefenin ne demek olduğunu sorgular.				+		
3.Felsefe ve hikmet (bilgelik/sophia) arasında bağ kurar.				+		
4.Felsefenin soruları, disiplinleri hakkında bilgi sahibi olur.	+					
5.Hayatın anlamlandırılmasında felsefenin rolünü sorgular.				+		
6.Felsefe açısından dilin önemini anlar.		+				
Toplam	1	2		3		
2.Ünite Bilgi Felsefesi - Kazanımlar						
1-Bilgi türlerini ayırt eder.		+				
2.Bilginin kaynağı konusundaki farklı yaklaşımları tanır.	+					
3.Doğruluk ve gerçeklik arasındaki farkı anlar.		+				
4.Bilginin doğruluk ölçütleri konusundaki farklı görüşleri kavrar.		+				

Tablo 4 devamı				
5.Felsefenin bilgiye bakışını kavrar.		+		
6.Bilgi felsefesinin problemlerini açıklar.		+		
7.Bilginin mümkün olup olmadığı konusundaki görüşleri açıklar.		+		
8.Bilginin insan yaşamındaki önemini sorgular.			+	
Toplam	1	6	1	
3. Ünite Varlık Felsefesi- Kazanımlar				
1.Ontoloji ve metafizik hakkında bilgi sahibi olur.	+			
2.Bilim ve felsefenin varlığa bakış açılarını ayırt eder.			+	
3.Varlığın niceliği ve temel niteliği ile ilgili görüşleri karşılaştırır.		+		
4.Çağdaş varlık görüşlerini değerlendirir.				+
5.Varlığı ve kendi varlığını sorgular.			+	
6.Ahlakın ne olduğunu açıklar.		+		
Toplam	1	2	2	1
4. Ünite Ahlak Felsefesi- Kazanımlar				
1.Ahlak felsefesinin konusunu kavrar.		+		
2.Ahlaki eylemin amacının ne olduğunu tartışır.		+		
3.İyi ve kötü kavramlarını değerlendirir.				+
4.Ahlaki yargıları diğer yargılardan ayırt eder.			+	
5.Erdem ve yaşam ilişkisini kavrar.		+		
6.Özgürlüğün ne olduğunu değerlendirir.				+
7.Evrensel ahlaki ilkelerin olup olmadığını tartışır.		+		
8.Anadolu bilgeliğinin başlıca örneklerini tanır.	+			
Toplam	1	4	1	2
5. Ünite Sanat Felsefesi- Kazanımlar				
1.Sanata felsefe ile bakmanın anlamını kavrar.		+		
2.Sanatın açıklanmasına ilişkin farklı felsefi görüşleri kavrar.		+		
3.Sanat felsefesinin temel kavramı olarak güzellik kavramını tanır.	+			
4.Güzelliğin kaynağını tartışır.		+		
5.Sanata ve sanatçıya etki eden unsurları değerlendirir.				+
6.Ortak estetik yargıların olup olmadığını sorgular.			+	
Toplam	1	3	1	1
6. Ünite Din Felsefesi- Kazanımlar				
1. Din felsefesinin konusunu kavrar.		+		
2.Dine, felsefe ile bakmanın anlamını kavrar		+		
3.Dinî alanın temel kavramlarını tanır.	+			
4.Din felsefesinin temel problemlerini açıklar.		+		
5.Tanrı hakkındaki görüşlerin temel özelliklerini açıklar.		+		
Toplam	1	4		
7. Ünite Siyaset Felsefesi- Kazanımlar				
1. Siyaset felsefesinin konusunu açıklar.		+		
2.Siyaset felsefesinin temel kavramlarını açıklar.		+		
3.Toplumun düzenine ilişkin farklı görüşleri tanır.	+			
4.Toplumsal yaşamda birey devlet ilişkisini değerlendirir.				+
Toplam	1	2		1
8. Ünite Bilim Felsefesi- Kazanımlar				
1.Bilime felsefi açıdan bakışı açıklar.		+		
2.Felsefe ve bilim arasındaki ilişkiyi değerlendirir.				+
3.Bilimin ve bilim anlayışının gelişimi hakkında bilgi sahibi olur.	+			
4.Bilim felsefesi yaklaşımlarını tanır.	+			
5.Bilimsel yöntem hakkında bilgi sahibi olur.	+			
6.Yaşamla bilim arasındaki ilişkiyi değerlendirir.				+
Toplam	3	1		1

Tablo 4 incelendiğinde felsefeyle tanışma ünitesinde yer alan altı kazanımın 1'i bilme 2'si kavrama 3'ünün ise analiz basamağında; bilgi felsefesinde yer alan sekiz kazanımın 1'i bilme 6'sı kavrama 1'i ise analiz basamağında, varlık felsefesinde yer alan kazanımların 1'bilme, 2'si kavrama, 2'si analiz, 1'i ise değerlendirme basamağında yer almaktadır. Yine ahlak felsefesinde yer alan sekiz kazanımın 1'i bilme, 4'ü kavrama, 1'i analiz, 2'si ise değerlendirme basamağında; sanat felsefesinde yer alan 6 kazanımın 1'i bilme, 3'ü kavrama, 1'i analiz, 1'i ise değerlendirme basamağında; din felsefesinde yer alan beş kazanımın 1'i bilme, 4'ü kavrama basamağında yer almaktadır. Siyaset felsefesinde yer alan dört kazanımın 1'i bilme, 2'si kavrama, 1'i değerlendirme basamağında yer almaktadır. Bilim felsefesinde yer alan 5 kazanımın 3'ü bilme, 1'i kavrama, 1'i ise değerlendirme basamağında yer almaktadır.

Beşinci alt probleme ilişkin bulgular

Duyuşsal alan taksonomisine göre 11.sınıf felsefe dersi öğretim programında yer alan kazanımların ünitelere göre nasıl bir dağılım gösterdiğine ilişkin bulgular Tablo 5'te sunulmuştur**.**

Tablo 5.

Felsefe Dersi Öğretim Programında Yer Alan Kazanımların Duyuşsal Taksonomiye Göre Üniteler Bazında Analizi

Duyuşsal Alan / Ünite ve Kazanımlar	Alma	Tepkide Bulunma	Değer Verme	Organize etme	Örgütleme	Kişilik haline getirme
1.Ünite Felsefeyle Tanışma - Kazanımlar						
1.Felsefi düşüncenin niteliklerini fark eder.	+					
2.Felsefede tutarlılığın önemini fark eder.	+					
Toplam	2					
2.Ünite Bilgi Felsefesi - Kazanımlar						
1.Bilginin oluşum sürecinin farkına varır.	+					
Toplam	1					
3. Ünite Varlık Felsefesi- Kazanımlar						
1.Felsefenin varlık konusunu nasıl ele aldığını fark eder.	+					
2.Felsefenin varlıkla ilgili temel sorularının farkına varır.	+					
Toplam	2					
4. Ünite Ahlak Felsefesi- Kazanımlar						
1.Uygulamalı etik alanlarına ilişkin problemleri fark eder.	+					
Toplam	1					
5. Ünite Sanat Felsefesi- Kazanımlar						
1.Sanat eserinin niteliklerini fark eder.	+					
Toplam	1					
7. Ünite Siyaset Felsefesi- Kazanımlar						
1.Siyaset felsefesinin temel sorularını fark eder.	+					
2.Devletin nasıl ve neden ortaya çıktığına ilişkin görüşleri fark eder.	+					
Toplam	2					

Tablo 5 incelendiğinde duyuşsal taksonomide yer alan kazanımlar üniteler bazında incelendiğinde felsefeyle tanışma ünitesinde yer alan iki kazanımın; bilgi felsefesinde yer

alan 1 kazanımın; varlık felsefesinde yer alan 2 kazanımın; ahlak felsefesinde yer alan 1 kazanımın; sanat felsefesinde yer alan 1 kazanımın ve siyaset felsefesinde yer alan iki kazanımın alma basamağında yer aldığı tespit edilmiştir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmanın birinci alt probleminden elde edilen sonucu göre felsefe dersi programında yer alan 58 kazanımından sadece 9'unun duyuşsal alanda yer aldığı ve bu kazanımların tamamının alma basamağında olduğu tespit edilmiştir. Diğer ifade ile duyuşsal alanın diğer basamaklarına yönelik herhangi bir kazanım bulunmamaktadır. Yine araştırmanın beşinci alt problemine ilişkin olarak kazanımlar, üniteler bazında duyuşsal taksonomi açısından incelendiğinde, bilim felsefesi ünitesi hariç; diğer ünitelerde duyuşsal alana yönelik kazanımlara yer verildiği tespit edilmiştir.

Felsefe dersinin amacını Cicioğlu (1985), öğrencilere kişilik kazandırmak olduğunu belirtmiştir. Felsefe dersi kazanımları duyuşsal açıdan incelendiğinde tüm kazanımların alma düzeyinde olduğu göz önünde bulundurulursa Cicioğlu (1985)'nun da belirttiği gibi öğrencilere kişilik kazandırma amacının gerçekleştirilemediği söylenebilir. Felsefe dersinin kişilik kazandırmaya hizmet edebilmesi için duyuşsal alan taksonomisinde yer alacak kazanımların en azından örgütleme ya da kişilik haline getirme basamağında olması gerekirken, kazanımların sadece alma düzeyinde yer aldığı tespit edilmiştir. Dombaycı (2008) tarafından yapılan çalışmada öğretmenler felsefe dersi öğretim programını yetersiz olarak değerlendirmiş; bu yetersizliğin nedenlerinden biri olarak ise felsefe öğretim programında duyuşsal özelliklere yer verilmemesini göstermişlerdir. Dombaycı (2008) tarafından ortaya konulan sonuç bu çalışmanın sonucuyla örtüştüğü söylenebilir.

Felsefe dersine yönelik genelde olumsuz bir tutum olduğu farklı uzmanlar tarafından ifade edilmektedir (Ergün ve Yapıcı, 2007; Cicioğlu, 1985; Aydın, 2006). Bu olumsuz tutumun giderilmesi için kazanımların içerisinde duyuşsal kazanımların ağırlıklı olarak yer verilmesi gerekmektedir. Söz konusu duyuşsal kazanımların sadece alma düzeyinde ziyade; daha üst basamaklarda olması gerekmektedir. Duyuşsal alandaki tüm kazanımların sadece alma basamağında yer almasıyla öğrencilerin felsefe dersine yönelik olumlu tutum geliştirmesinin oldukça zor olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın ikinci alt probleminden elde edilen sonuca göre felsefe dersi öğretim programında yer alan 58 kazanımın 49'u (%84) bilişsel boyutta yer aldığı görülmektedir. Bilişsel taksonomide yer alan kazanımların en fazlası 24 (%49) kazanımla kavrama basamağında olduğu tespit edilmiştir. Diğer bilişsel hedef düzeyleri ise en fazladan aza doğru sırasıyla 10 (%21) kazanımın bilme basamağında; 8 (%16) kazanımın analiz basamağında; 7(%14) kazanımın ise değerlendirme basamağında olduğu görülmektedir. Uygulama ve sentez basamağında herhangi bir kazanım yer almamaktadır. Araştırmanın dördüncü alt problemine ilişkin olarak elde edilen sonuçlara göre felsefe dersi öğretim programında yer alan kazanımlar üniteler bazında incelendiğinde her ünitede bilişsel alana yönelik kazanımların olduğu tespit edilmiştir.

Felsefe dersi Akdağ (2002)'a göre bireyin kendini ifade etmesi ve nesnel bir dünya görüşü geliştirmesini sağlamaya yönelik bir disiplin olmasına rağmen; mevcut eğitim sistemi felsefe dersinin önemini azaltmış ve sınav sistemi içinde kaybolup gitmesine yol açmıştır. Felsefe dersi öğrencinin araştırma sorgulama yeteneğini geliştirmeye yönelik bir alan olması gerekirken; felsefe öğretimindeki yetersizlikler; eleştirmeyen,

sorgulamayan, düşünmeyen bireyleri ortaya çıkarmıştır. Lise felsefe öğretimi yalnızca Üniversite Seçme Sınavına öğrenci hazırlamaya hizmet etmektedir. Araştırma sonuçlarından felsefe öğretim programındaki kazanımların ağırlıklı olarak kavrama düzeyinde olması; mevcut felsefe öğretim programının eleştiren, sorgulayan bir birey yetiştirilme konusunda yetersiz kaldığı söylenebilir. Araştırmada elde edilen sonuçlar Akdağ (2002)'ın görüşleriyle paralellikler göstermektedir. Taşdelen (2007)'e göre felsefe bireyin kendi ontolojik gerçekliği arasında bağ kurması; bireyin kendi varoluşsal koşullarının farkında olması, hayata dair kendi sorularını sorması ve bu sorulara yönelik cevap oluşturmaya çalışması kısaca, felsefe yapma; kendine özgü bir dünya kurma girişimidir. Ancak bilişsel alan taksonomisindeki kazanımların büyük bir kısmının bilme ve kavrama düzeyinde olması öğrencide yaratıcılık, problem çözme gibi üst düzey düşünme becerilerinin kazandırılmasında mümkün görünmemektedir. Çünkü Cevizci (1997) 'ye göre felsefi düşünce analiz ve sentez düzeyinde bir düşünce şeklidir. Yine 11.sınıf felsefe dersi öğretim programında analiz düzeyinde sadece 8 kazanımın olması; sentez düzeyinde herhangi bir kazanımın bulunmaması Cevizci(1997) tarafından ifade edilen düşünceyle çelişmektedir. Yine Kızıltan (2014) tarafından felsefe dersi öğretim programında kavrama düzeyine ağırlıklı olarak yer verilmesine yönelik eleştirisi bu çalışmada ağırlıklı olarak kavrama düzeyinde kazanımların olduğuna yönelik elde edilen sonucu desteklemektedir.

Ağırlıklı olarak bilme ve kavrama düzeyinde kazanımların olduğu öğretim programlarında öğrencilerden eleştirmeye, sorgulamaya yönelik bir düşüncenin gelişmesi oldukça zor gözükmektedir. Oktay ve Şakar (2014)'ın yaptığı çalışmada öğretmenlerin felsefe dersi öğretim programına yönelik eleştirileri içerisinde, programının yaratıcı bireyler yetiştirmede yetersiz kalmasına yönelik görüşleri bu araştırmada elde edilen sonuçları destekler niteliktedir. Çellek (2002)'e göre yaratıcılık, eleştirel bakma; alışılmışın, bilinenin dışında, farklı, yeni, özgün olma gibi özellikleri içerisinde bulundurmaktadır. Yine Uysal (2004)'a göre felsefi düşüncenin temel özellikleri arasında sistemli, eleştirel, derin düşünme vurgulanmasına rağmen; felsefe dersi öğretim programındaki kazanımların içerisinde sentez basamağına yönelik herhangi bir kazanımın olmaması da bir eksiklik olarak düşünülmektedir.

Araştırmanın üçüncü alt probleminden elde edilen sonuca göre felsefe dersi programında yer alan kazanımlardan devinişsel alana yönelik herhangi bir kazanıma rastlanmamıştır. Yine bilişsel alan taksonomisinde uygulama düzeyinde herhangi bir kazanıma rastlanmamış olması felsefe dersinin kendi özelliğinden ve yapısından kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü felsefe, bilimden farklı olarak evreni bir bütün olarak, soyut bir şekilde, sorgulayarak ele alıp inceleyen bir disiplin olduğunu ifade eden Cevizci'nin (1997) görüşlerinde özellikle belirttiği gibi felsefe daha çok uygulamaya yönelik değil; düşünmeye yönelik bir disiplindir. Felsefeyi yaşamın en genel anlamıyla var oluş boyutuna kadar inen sistemli düşünme olarak ifade eden Aydın (2006)'a göre felsefe daha çok düşünme, sorgulama gibi soyut kısmın ağırlıklı olduğu bir disiplin olarak ifade eder. Bu bağlamda felsefe doğrudan uygulamaya yönelik bir düşünme biçimi olmayıp; ancak uygulamaya dönük bilimlerin temelini oluşturduğu Cevizci(1997) tarafından ifade edilmektedir. Araştırmanın bulguları bu bağlamda hem Aydın (2006) hem de Cevizci (1997) tarafından ifade edilen görüşlerle paralellik göstermektedir.

Sonuç olarak 11. sınıf felsefe dersi öğretim programı incelendiğinde bilişsel alana yönelik kazanımların önemli bir bölümünün bilme ve kavrama düzeyinde olduğu sonucuna

ulaşılmış olup; sadece bu düzeydeki kazanımlarla öğrencinin yaratıcılık, analitik düşünce, problem çözme becerisi gibi üst düzey düşünme becerileri kazandırmanın mümkün olmadığı söylenebilir. Felsefe dersi kazanımlarının daha üst düzeyde düşünme becerilerini kazandırmaya yönelik olarak revize edilmesi gerektiği söylenebilir. Yine Dombaycı (2008) göre öğrencinin bir derste başarılı olmasının koşulu olarak öğrencinin o derse yönelik ilgi duyması ve olumlu tutum geliştirmesidir. Söz konusu felsefe öğretim programında duyuşsal hedeflerin oldukça yetersiz; var olan hedeflerin ise duyuşsal hedef düzeyinin en alt düzeyi olan alma basamağında olduğu göz önünde bulundurulduğunda, felsefe öğretim programının hem duyuşsal alana yönelik kazanımların artırılması gerekmekte hem de bu kazanımların duyuşsal alanın üst basamaklarını içerecek şekilde düzenlenmesi gerektiği söylenebilir. Bu çalışma 2009 felsefe dersi öğretim programında yer alan kazanımların farklı taksonomiler bağlamında analizine yönelik olarak yapılmıştır. Buradan hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

1- Felsefe dersi öğretim programında yer alan kazanımlara yönelik SOLO taksonomisi, yenilenmiş Bloom taksonomisi gibi farklı taksonomilere yönelik analizler yapılabilir.
2- Felsefe dersinde üst düzey duyuşsal hedeflere yönelik çalışma yapılabilir.
3- Felsefe öğretim programının konu içeriği, eğitim durumları, değerlendirme gibi diğer boyutlarına yönelik araştırmalar yapılabilir.
4- Öğretmen görüşleri doğrultusunda felsefe dersi öğretim programında yer alan kazanımlar değerlendirilebilir.
5- Felsefe dersinde hangi duyuşsal özelliklerin bulunması gerektiğine yönelik öğretmen görüşleri araştırılabilir.

KAYNAKÇA

Adjukiewicz, K. (1994). *Felsefeye giriş*, Temel Kavramlar ve Kuramlar (çev. A. Cevizci). Ankara: Gündoğan Yayınları.

Arı, A. (2013). Bilişsel alan sınıflamasında yenilenmiş Bloom, solo, fink, dettmer taksonomileri ve uluslararası alanda tanınma durumları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6*(2), 259- 290.

Aykaç, N. (2014). *Öğretim ilke ve yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Beydoğan, H. Ö., Cihan, M. ve Taşdemir, A. (2006). Lise felsefe öğretim programının öğretmen ve öğrenci görüşleri çerçevesinde değerlendirilmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi,* 7(2),17-32.

Biçer, B. (2013). Öğretmen görüşlerine göre felsefe öğretim programı ve uygulama sürecinde karşılaşılan sorunlar. *Academic Sight/Akademik Bakış,* (38),1-18.

Bloom, B. S., Engelhart, M. D, Furst, E. J, Hill, W. H. and Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives. Book I: cognitive domain*. U.S: Longman.

Cevizci, A.(1997). *Felsefe sözlüğü*. Ankara: Ekin Yayınları.

Cicioğlu, H. (1985). Cumhuriyet döneminde ortaöğretim programlarında felsefe grubu derslerinin analizi. *Eğitim ve Bilim, 10*(55), 16-22.

Çellek, T. (2002). Yaratıcılık ve eğitim sistemimizdeki boyutu. *Üniversite ve Toplum, 2*(1), 2-4.

Çifçi, O. Z. ve Ovacık, Z. (2015). Cumhuriyet dönemi lise felsefe müfredatlarında din algısı ve ideolojik arka plan. *Mütefekkir, 2*(4), 329-341.

Deleuze, G., and Guattari, F. (2014). *What is philosophy*? Newyork: Columbia University Press.

Demircioğlu, A. ve E. Z. Duman, (2013). 1935 ve 2009 felsefe öğretim programlarına göre yazılmış ders kitaplarındaki çeşitli felsefe kavramlarının karşılaştırılması, *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 2*(2),271-277.

Demircioğlu, A. (2014). Cumhuriyet dönemi ilk lise felsefe ders kitaplarında ahlaksal özgürlük problemi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34*(1).

Demirel, Ö.(2011). *Kuramdan uygulamaya eğitimde program geliştirme*. Ankara: Pegem Akademi.

Dombaycı, M. A. (2008). *Türkiye'de ortaöğretimde felsefe öğretiminin değerlendirilmesi.* Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Ergün, M. ve Yapıcı, M. (2007). Öğretmen adaylarının felsefe dersine ilişkin görüşleri 20.11.2016 tarihinde http://tebesirtozu.blogcu.com/ogretmen-adaylarinin-felsefe-dersine-iliskin-gorusleri/11691075 adresinden alınmıştır.

Ertürk, S. (1988). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan.

Fahri, Z. (1938). *Türkiye'de ilmi ve felsefi hayatın inkişafı şartları*. Ankara: Çığır Dergisi Neşriyat.

Güllü, M., Arslan, C., Uğraş, S. ve Görgüt, İ. (2011). Yeni ortaöğretim beden eğitimi ders programı kazanımlarının değerlendirilmesi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Özel Sayısı,122-133.

Hilav, S. (1985). *100 soruda felsefe*. Ankara: Gerçek Yayınevi.

Kablan, Z. (2012). *Hedef belirleme: bilişsel, duyuşsal ve devinişsel alanlar*.(Ed.Hasan Şeker). Eğitimde program geliştirme kavramlar ve yaklaşımlar. Ankara: Anı Yayıncılık.

Kafadar, O. (1994). *Türkiye'de Cumhuriyet Döneminde Liselerde Felsefe Eğitimi*, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, (2),691-717.

Karasar N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.

Karaman, İ., Salar R., Dilber, R. ve Turgut Ü. (2014) Ygs ve lys sınavlarındaki fizik sorularının öğretim programı açısından ve Bloom taksonomisi bilişsel alan düzeyi açısından analizi, *The Journal of Academic Social Science*, *2*(6), 309-315

Kızıltan, Ö. (2014). *Cumhuriyet dönemi ortaöğretim felsefe dersi programlarının amaçları çerçevesinde felsefe anlayışlarının incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Klopfer, L. E. (1976). A structure for the affective domain in relation to science education. *Science Education, 60*(3), 299-312.

Kafadar, O. (1994). Felsefe öğretiminin türk eğitim sistemine girişi ve tarihi gelişimi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 27(1). 279-288.

Koç, E. (2009). Türkiye'de felsefe dilinin gelişimi ve çeviri faaliyetlerine genel bir bakış. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, (20), 103-120.*

Manav, F. (2015). Cumhuriyetten günümüze ortaöğretim felsefe dersi öğretim programlarında Türk düşüncesi ve 2009 programına yeni bir ünite önerisi olara Türk düşüncesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (19),173-180.

Martin, B. L. And Briggs, L. J. (1986). The affective and cognitive domains: Integration for instruction and research. New Jersey: Educational Technology Publications.

Oktay, A. S. ve Şakar, Ö. (2014). Ortaöğretim 11. Sınıf felsefe dersi öğretim programının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum Eğitim Bilimleri ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3*(9), 103-116.

Omar, N., Haris, S. S., Hassan, R., Arshad, H., Rahmat, M., Zainal, N. F. A. and Zulkifli, R. (2012). Automated analysis of exam questions according to Bloom's taxonomy. *Procedia-Social and Behavioral Sciences, 59, 297-303.*

Ornstein, A. C. and Hunkins, F. P. (2014). *Eğitim programı: temeller, ilkeler ve sorunlar* (Çev. Komisyon). Ankara: Eğitim Yayınevi.

Reeves, M. F. (1990). An application of Bloom's taxonomy to the teaching of business ethics. *Journal of Business Ethics, 9*(7), 609-616.

Reigeluth, C. M., and Moore, J. (1999). Cognitive education and the cognitive domain. Instructional-design theories and models: A new paradigm of instructional theory, (2), 51-68.

Richard, P. (1985). Bloom's taxonomy and critical thinking instruction. *Educational Leadership, 42*(8), 36-39.

Rüzgar, M. E., Akçatepe A. G., Yetkiner A. ve Taş, İ., D. İlkokul Birinci Sınıf Hayat Bilgisi Öğretim Programı Kazanımlarının İncelenmesi *3. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi* 7-9 Mayıs 2014, Gaziantep

Seddon, G. M. (1978). The properties of Bloom's taxonomy of educational objectives for the cognitive domain. *Review of Educational Research, 48*(2), 303-323.

Scott, T. (2003). Bloom's taxonomy applied to testing in computer science classes. *Journal of Computing Sciences in Colleges*, 19(1), 267-

Senemoğlu, N. (2010). *Gelişim, öğrenme ve öğretim*. Ankara: Pegem Akademi.

Sönmez, V. (2012). *Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı*. Ankara: Anı Yayıncılık.

Tahaoğlu, A. (2014) *2005 yılı ilköğretim 4. Sınıf fen ve teknoloji dersi öğretim programı eğitim hedeflerini taksonomik analiz*i. Bilkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Taşdelen, V. (2007). Felsefe eğitimi: bir yaşantının peşinde. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 40*(2), 277-294.

Uygur, N. (2001). *Felsefenin çağrısı*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Uysal, E. (2004) Eğitim'e felsefî antropoloji çerçevesinde kavramsal bir yaklaşım. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, (8) 2, 81-99

Ünsal, S. (2016) Orta öğretim felsefe dersinin etkililiğine ilişkin öğretmen görüşleri *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 5, (8) 3171- 3192

Ünsal, S., Korkmaz, F ve Çetin, A .(2016). Lise öğrencilerinin ''felsefe'' kavramına yönelik metafor algılarının incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16* (3), 1047- 1064

Yıldırım, A. ve Şimsek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin yayınevi.

Zorluoğlu, S. L., Kızılaslan, A. ve Sözbilir, M. (2016). Ortaöğretim kimya dersi öğretim programı kazanımlarının yapılandırılmış Bloom taksonomisine göre analizi ve değerlendirilmesi. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi, 10(*1), 260-279.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

The relation between human beings and philosophy dates back to the beginning of mankind. It is probable that philosophy has emerged as a result of human nature, the universe, the society, the desire to understand and make sense of itself. Uygur (2001) states that the question "What is philosophy?" is a matter of life or death. It cannot be answered immediately. The absence of a precise definition of philosophy may derive from the undetermined occupation area of philosophy (Koç, 2009); the subjectivity and the breadth of the topics (Ünsal, Korkmaz and Çetin, 2016); the prioritization of each philosopher's own understanding and perspective compared to other views (Ertürk, 1988). Though there is no certain definition, philosophy can be said to be an effective area that centralizes human and human mind. The first philosophy curriculum was developed in 1924. Changes in the curriculum were respectively made in the years of 1924, 1927, 1931, 1934, 1935, 1938, 1950, 1957, 1976, 1985. This has been considered as a significant change since the declaration of the Republic while in some cases it has only been in the form of simplification (Oktay and Şakar, 2014; Kızıltan, 2014; Manav, 2015). Some of these changes can be explained as follows.

The concept of taxonomy is defined as the science of classification of things according to a predetermined system from simple to complex, from easy to difficult (Sönmez, 2012; Özçelik, 2009). Taxonomy must be constructed in such a way that the reality represented by the terms corresponds to the phenomena as well as the inclusion of certain structural rules (Bloom, Engelhart, Furst, Hill and Krathwohl, 1956). Taxonomic approaches are divided into three categories: cognitive domain, affective domain, and psychomotor domain (Dombaycı, 2008).

The aim of philosophy teaching is to train individuals who are able to make inquiries, who have a discussion culture, who respect to different opinions, who have a philosophical point of view and who transfer this perspective to life. (MEB, 2009). Acquisitions play a significant role in the realization of this objective. Rather than the mere concentration of the acquisitions on a particular taxonomic domain, it is of paramount importance for the acquisitions to be distributed in a balanced manner within the taxonomy to which they belong. In this regard, this research aims to reveal how different taxonomies are distributed in the 2009 philosophy curriculum. On the other, the data obtained from the study may provide an important source of data for specialists who prepare the curriculum as well as raising awareness among teachers who are the practitioners of the curriculum. Finally, it is thought that individuals and institutions will be guided to make a measurement and evaluation that is compatible with the objectives of the curriculum (Zorluoğlu, etc. 2016).

The main research problem is based upon "How is the analysis of the philosophy curriculum in terms of different taxonomies?" In accordance with the main objective, the following questions are presented: How are the 2009 high school philosophy course student acquisitions distributed in terms of;

1- the affective domain taxonomy?
2- the cognitive domain taxonomy?
3- the psychomotor domain taxonomy?

4- the cognitive domain taxonomy on the basis of the units?
5- the affective domain taxonomy on the basis of the units?

2. Method

This section presents research design, population and sample, data collection tools and data analysis.

Having a qualitative research design, the study used document analysis. This study constitutes the 11th grade Philosophy Course curriculum (2009) that was prepared by the Ministry of National Education Council of Education and Morality (CEM). The research hosts "student acquisitions" that are available within the curriculum. The data were obtained from MEB (2009) 11th grade philosophy course acquisitions. Content analysis was done during the data analysis.

3. Conclusion and Discussion

The results of the first research question indicate that only 9 of 58 acquisitions in the philosophy lesson are related to the affective domain. Besides, all the 9 acquisitions are included in the receiving phenomena; whereas the other categories are free from the acquisitions. When the acquisitions were analyzed in terms of affective domain on the basis of the units, all units except for the science philosophy unit possess acquisitions related to the affective domain. The whole acquisitions are in the receiving phenomena category.

Upon analyzing the second research question, 49 (84%) of the 58 acquisitions that are available in the philosophy curriculum have been determined to be in the cognitive domain category. 24 (49%) of them are at the level of comprehend. The other cognitive domain levels sort in a descending order as; 10 (21%) acquisitions are at the level of know, 8 (16%) are at the level of analyze and 7 (14%) are at the level of evaluate. Apply and synthesize levels do not possess any acquisitions.

As for the results obtained from the third research question, no acquisitions have been identified related to the psychomotor domain. The fact that there is no acquisition in the scope of cognitive domain shows the consistency of the philosophy curriculum in itself. The research results point that 2009 philosophy course acquisitions within the cognitive domain taxonomy are mostly at the level of know and comprehend. It has also been determined that these levels are far from providing students with high-level thinking skills such as creativity, analytical thinking, and problem-solving skills.

Different analyses such as SOLO taxonomy and Renewed Bloom taxonomy may be conducted for Philosophy course. Taxonomic analysis of the acquisitions in Philosophy Course curriculum may be done with the teachers' views. Various studies may be carried out related to the philosophy course hours, running of the course, the adequacy of the method and techniques.